

10 JURIDISCHE VRAGEN OVER DE PSYCHOLOOG DIE U ALTIJD AL WILDE STELLEN

DOOR LIESBETH LEGIEST – JURISTE NATIONALE RAAD ORDE DER ARTSEN

INLEIDING

INHOUDSTAFEL

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT	2. BEROEPSGEHEIM / GDPR	3. KWALITEITSWET
Geïnformeerde toestemming	Vertrouwensrelatie psycholoog-patiënt (aanwezigheid derden?)	Bewaring patiëntendossiers
Rechten van de minderjarige	Eigenaar patiëntendossier	
Inzagerecht bij leven/na overlijden	Inzage gezondheidsgegevens door andere zorgverleners?	
Modernisering WPR	Inzage gezondheidsgegevens door gerechtelijke instanties?	

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT (1)

Toepassingsgebied wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt (WPR)

Op wie is de WPR van toepassing? (art. 2 WPR)

- **Patiënt** = natuurlijke persoon aan wie gezondheidszorg wordt verstrekt, al dan niet op eigen verzoek;
- **Gezondheidszorg** = diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt, om het uiterlijk van een patiënt om voornamelijk esthetische redenen te veranderen of om de patiënt bij het sterven te begeleiden;
- **Beroepsbeoefenaar** = beoefenaar bedoeld in de wet uitoefening gezondheidszorgberoepen (**WUG**), beoefenaar van een niet-conventionele praktijk, de artsenijsbereidkunde, de kinesitherapie, de verpleegkunde en de paramedische beroepen.

→ Klinische psychologen

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT (2)

Veel voorkomende vragen (4)

(1) Geïnformeerde toestemming : moet de toestemming voor een tussenkomst schriftelijk worden gegeven?

(2) Rechten minderjarige : hoe kan het oordeelsvermogen van een minderjarige worden ingeschat?

(3) Inzagerecht : tot wie moet de patiënt zich richten om inzage te verkrijgen in zijn patiëntendossier?

(4) Inzagerecht : kan een persoon inzage verkrijgen in het patiëntendossier van een overleden naaste?

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT (3)

Geïnformeerde toestemming (art. 8 WPR)

De patiënt heeft het recht om geïnformeerd, voorafgaandelijk en vrij toe te stemmen in iedere tussenkomst van de beroepsbeoefenaar.

Moet de toestemming van de patiënt schriftelijk worden gegeven?

→ De toestemming wordt **uitdrukkelijk** gegeven behalve wanneer de beroepsbeoefenaar, na de patiënt voldoende te hebben geïnformeerd, uit de gedragingen van de patiënt redelijkerwijze diens toestemming kan afleiden.

→ Uitdrukkelijk is niet schriftelijk

→ Uitzonderingen (!)

→ Op verzoek van de patiënt of van de beroepsbeoefenaar en met instemming van de beroepsbeoefenaar of van de patiënt, wordt de toestemming schriftelijk vastgelegd en toegevoegd aan het patiëntendossier.

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT (4)

Rechten van de minderjarige patiënt (art. 12 WPR)

Bij een patiënt die minderjarig is, worden de rechten zoals vastgesteld door deze wet uitgeoefend door de ouders die het gezag over de minderjarige uitoefenen of door zijn voogd.

De patiënt wordt betrokken bij de uitoefening van zijn rechten rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit.

De patiënten-rechten kunnen zelfstandig worden uitgeoefend door de minderjarige patiënt die tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat kan worden geacht.

→ Wilsbekwame minderjarige oefent rechten zelfstandig uit

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT (5)

Beoordeling oordeelsbekwaamheid / wilsbekwaamheid

Hoe beoordeelt de psycholoog of een minderjarige patiënt wilsbekwaam is?

→ Beoordelingselementen (4):

(1) Leeftijd

→ Met leeftijd kan rekening worden gehouden, maar is niet determinerend

(2) Ziekte-ervaring

→ Oordeelsvermogen stijgt door ziekte-ervaring

(3) Taak-specifiek karakter

→ Afhankelijk van het recht (vrije artskeuze – geïnformeerde toestemming)

→ Afhankelijk van de aard van de ingreep (risicovol – onomkeerbaar karakter)

(4) Totaalbeeld

→ Contextuele en individuele factoren (intellectuele ontwikkeling – familiaal en sociaal milieu)

! Te noteren in het patiëntendossier

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT (6)

Inzagerecht bij leven (art. 9, §2 WPR)

De patiënt heeft recht op inzage in het hem betreffende patiëntendossier.

Tot wie moet de patiënt zijn verzoek tot inzage richten?

- Tot de beroepsbeoefenaar
- Aan het verzoek wordt ten laatste binnen de 15 dagen gevolg gegeven
- Zijn uitgesloten van de inzage: persoonlijke notities van de beroepsbeoefenaar en gegevens die betrekking hebben op derden
- Inzagerecht kan worden uitgeoefend door de vertrouwenspersoon van de patiënt (schriftelijk verzoek)

Idem: recht op afschrift (uitzondering: weigering mogelijk indien duidelijke aanwijzingen dat patiënt onder druk wordt gezet)

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT (7)

Inzagerecht na overlijden (art. 9, §4, WPR)

Kan een persoon inzage verkrijgen in het patiëntendossier van een overleden naaste?

Ja, onder volgende voorwaarden:

- (1) Beperkt aantal nabestaanden: echtgenoot, WSP, FSP, bloedverwanten tot en met de tweede graad van de patiënt
- (2) Onrechtstreekse inzage: via een door de verzoeker aangewezen beroepsbeoefenaar
- (3) Inzage moet voldoende gemotiveerd en gespecificeerd worden
- (4) Overleden patiënt heeft zich niet uitdrukkelijk verzet

1. RECHTEN VAN DE PATIËNT (8)

Modernisering van de WPR

- Nieuw ontwerp WPR (2023) goedgekeurd door de federale regering
- Enkele nieuwigheden:
  - Pleegouder kan pleegkind vertegenwoordigen
  - Meer belang aan bijstand door een vertrouwenspersoon – digitale registratie
  - Meer belang aan vroegtijdige zorgplanning
  - Wederzijds respect zorgverlener-patiënt
  - Rechtstreekse inzage na overlijden

2. BEROEPSGEHEIM / GDPR (1)

Veel voorkomende vragen (4)

- (1) Vertrouwensrelatie : mogen er derden aanwezig zijn bij de raadpleging/sessie van de psycholoog?
- (2) Eigenaarschap : wie is eigenaar van het patiëntendossier?
- (3) Toegang tot patiëntendossiers : zijn er bepaalde richtlijnen in de ziekenhuizen wat betreft de toegang van het psychologisch dossier voor andere zorgverleners?
- (4) Toegang tot patiëntendossiers : mogen andere zorgverleners kennis nemen van het psychologisch dossier? Zo ja, onder welke voorwaarden?
- (5) Toegang tot patiëntendossiers : mogen gerechtelijke instanties kennis nemen van het psychologisch dossier?

2. BEROEPSGEHEIM / GDPR (2)

Vertrouwensrelatie psycholoog – patiënt

Omvat onder meer het beroepsgeheim, het recht op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, het recht op privacy, het recht op eerbiediging van de waardigheid en de intimiteit van de patiënt, maar ook wederzijds respect en samenwerking, enz.

Mag de raadpleging/sessie psycholoog-patiënt plaatsvinden op een tweepersoonskamer in het ziekenhuis?

- Sterk af te raden
- Schending van voornoemde beginselen

Mag een student (middelbaar onderwijs/hoger onderwijs psychologie) de raadpleging/sessie meevolgen om het beroep te leren kennen?

- Middelbaar onderwijs: neen
- Hoger onderwijs: ja, mits toestemming van de patiënt

2. BEROEPSGEHEIM / GDPR (3)

Eigenaar patiëntendossier

Wie is de eigenaar van het patiëntendossier?

- Noch de patiënt, noch de psycholoog zijn eigenaar van het patiëntendossier in de zin van het burgerlijk recht
- Patiëntendossiers zijn niet verhandelbaar (cf. vrije keuze gezondheidszorgbeoefenaar)
- Psycholoog is verantwoordelijk voor het opstellen en de bewaring van het patiëntendossier

2. BEROEPSGEHEIM / GDPR (4)

Richtlijnen afscherming gezondheidsgegevens ziekenhuisdossier

- Psychologisch dossier komt terecht in het ziekenhuisdossier (psychologisch/psychiatrisch luik)
- Er moet een mogelijkheid zijn om gezondheidsgegevens af te schermen voor andere zorgverleners met een therapeutische relatie
- Algemeen beleid van het ziekenhuis zonder dat afscherming mogelijk is, is in strijd met de wet (art. 8 EVRM; art. 458 Sw.; art. 36 Kwaliteitswet)
- Mogelijkheid tot natrekking dossierlogging: zorgverlener (steekproeven) / patiënt (recht tot opvraging)

2. BEROEPSGEHEIM / GDPR (5)

Inzage gezondheidsgegevens door andere zorgverleners

Mogen andere (derde) hulp- of zorgverleners kennis nemen van de gezondheidsgegevens van de patiënt? En zo ja, onder welke voorwaarden?

Onder de voorwaarden van het gedeeld beroepsgeheim:

- (1) De derde moet gehouden zijn tot het beroepsgeheim
- (2) De derde moet eenzelfde finaliteit beogen (zorg)
- (3) Enkel relevante en noodzakelijke gezondheidsinformatie
- (4) In het belang van de patiënt
- (5) De patiënt dient op de hoogte te zijn van de gegevensdeling
- (6) Toestemming van de patiënt? (ter discussie)

2. BEROEPSGEHEIM / GDPR (5)

Inzage gezondheidsgegevens door andere zorgverleners

Wat als de patiënt zijn toestemming niet verleend voor gegevensdeling?

→ Noodtoestand:

- Figuur ontwikkeld in de rechtspraak
- Beroepsgeheim wordt afgewogen tegenover een ander belang met eenzelfde waarde
- Ernstig, actueel en zeker gevaar
- Geen andere manier om het gevaar af te wenden

→ Andere uitzonderingen op het beroepsgeheim (zie verder)

2. BEROEPSGEHEIM / GDPR (6)

Inzage gezondheidsgegevens door gerechtelijke instanties

Mogen gezondheidsgegevens worden overgemaakt aan gerechtelijke instanties?

▪ Misdrijven gepleegd ten aanzien van een minderjarig of kwetsbaar persoon (art. 458bis Sw.):

→ 4 cumulatieve voorwaarden om misdrijf ter kennis te brengen aan de PdK:

(1) de zorgverlener heeft kennis van een misdrijf

(o.m. voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, bepaalde feiten i.v.m. kinderporno, grooming, genitale verminking)

(2) gepleegd op een minderjarige of een kwetsbaar persoon

(3) er bestaat een ernstig en dreigend gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van het slachtoffer (aanwijzingen dat andere kwetsbare personen het slachtoffer worden)

(4) de zorgverlener kan de integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen

(uitspraak Psychologencommissie – langdurig kindermisbruik)

2. BEROEPSGEHEIM / GDPR (6)

Inzage gezondheidsgegevens door gerechtelijke instanties

- Getuigenis in rechte (458 Sw.)
- Inbeslagname patiëntendossiers door de onderzoeksrechter
- Verhoor door de politiediensten?
- Rechten van verdediging

3. KWALITEITSWET (1)

Toepassingsgebied van de wet van 22 april 2019 betreffende de kwaliteitsvolle praktijkvoering in de gezondheidszorg

Op wie is de Kwaliteitswet van toepassing? (art. 2)

idem WPR

- **Patiënt** = natuurlijke persoon aan wie gezondheidszorg wordt verstrekt, al dan niet op eigen verzoek;
- **Gezondheidszorg** = diensten verstrekt door een beroepsbeoefenaar met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de gezondheidstoestand van een patiënt, om het uiterlijk van een patiënt om voornamelijk esthetische redenen te veranderen of om de patiënt bij het sterven te begeleiden;
- **Beroepsbeoefenaar** = beoefenaar bedoeld in de wet uitoefening gezondheidszorgberoepen (**WUG**), beoefenaar van een niet-conventionele praktijk, de artsenijsbereidkunde, de kinesitherapie, de verpleegkunde en de paramedische beroepen.

→ Klinische psychologen

3. KWALITEITSWET (2)

Bewaring patiëntendossiers

- **Hoelang moet het patiëntendossier worden bewaard?**
→ 30 jaar te rekenen vanaf het laatste contact met de patiënt (art. 35, Kwaliteitswet)
- **Op wie rust de bewaarplicht?**
→ Op de gezondheidszorgbeoefenaar (art. 35, Kwaliteitswet)
- **Wie staat in voor de bewaring (na stopzetting)?**
→ In ziekenhuisverband: ziekenhuis
→ In privépraktijk: gezondheidszorgbeoefenaar zelf (of een derde via overeenkomst)
- **Te nemen maatregelen?**
→ Veilige bewaring, bescherming tegen ongeoorloofde en onrechtmatige verwerking

BESLUIT

- Onvoldoende kennis over WPR door zorgverleners en patiënten
→ Conflict en frustratie
- Onduidelijkheid over de voorwaarden van het (gedeeld) beroepsgeheim of andere uitzonderingen
→ Rechtsonzekerheid tot gevolg
- Meer aandacht besteden aan deze thema's in de opleiding van de psycholoog?

